

IMAGINEA ÎNGERULUI ÎN FRAZEOLOGIA ROMÂNEASCĂ ȘI SPANIOLĂ

1. Introducere

Prezenta lucrare se desfășoară pe două coordonate: frazeologia¹ și platforma relaționării faptelor de limbă cu faptele de cultură (etnolingvistica). Perspectiva implică embrionar cristalizarea unor forme de gândire în plan frazeologic, reformulate în termenii ethos-ului unui popor. Constituenții îmbinărilor stabile de cuvinte care prezintă relevanță culturală au, astfel, atât funcția de „acumulare de informație” (Lotman 1974, p. 18), cât și de țesătură a unor forme proprii ontologice. În configurarea frazeologică, lexemul *înger* se înscrie în zona mai vastă a *etnoteologiei*: „modelul românesc de a teologhisi [...], o modalitate populară de a-L înțelege pe Dumnezeu și [de] a crede în El, [...] un element spiritual permanent” (Ivăniș-Frențiu 2001, p. 273). În cele ce urmează, ne propunem să discutăm perspectiva dogmatică și perspectiva neinstituționalizată asupra lumii nevăzute, stabilind liniile de convergență cu potențialul frazeologic al cuvântului *înger*. Vom analiza comportamentul său semantic în unitățile frazeologice (UF) românești și spaniole, subordonându-ne traseul reînvestirii semnificaționale a termenului.

2. Îngerii în viziunea celor două popoare

2.1. Cele două comunități etnice vizate au aceeași religie predominantă (creștinismul), chiar dacă se înregistrează diferențe de cult (ortodoxie vs catolicism). În plan instituțional, există coerență între sisteme. Astfel, existența lumii nevăzute este considerată un adevăr de credință, numărul reprezentanților acesteia „depășind puterea noastră de cuprindere” (Stăniloae 2003, p. 442–443); îngerii sunt ființe spirituale, servitori și mesageri ai lui Dumnezeu, protectori ai oamenilor de la naștere până la moarte (Estepa Llaurens 1992, p. 88–90). Au fost creați pentru a sluji planului de mântuire a omului, ajutându-l pe acesta „să înțeleagă realitatea eternă a lui Dumnezeu” (Stăniloae 2003, p. 444). Printre trăsăturile lor, se numără

---

¹ Perspectiva frazeologică pe care o îmbrățișăm este cea largă, incluzând în corpul pe care se va fundamenta analiza noastră secvențe lingvistice cunoscute în mod tradițional sub denumirea de *expresie, locuțiune, proverb*. Ne motivăm alegerea prin însăși natura etnolingvistică a cercetării, plătând, astfel, într-o ramă globalizatoare dimensiunea culturală vizată. Întrucât realizarea unei clasificări terminologice nu reprezintă obiectul prezentei cercetări, vom utiliza termenii de *unitate frazeologică, îmbinare stabilă de cuvinte, frazeologism*.

inteligența, voința, imortalitatea, nefiind însă „existențe coeterne cu Dumnezeu”. Instanțele angelice dobândesc, în urma comuniunii cu omul, un mod distinct de a cunoaște divinitatea, printr-o „apropiere mai sensibilă” (Stăniloae 2003, p. 440). Ființa umană este superioară îngerilor prin „darul creator” și prin misiunea „de a transfigura lumea materială” (Stăniloae 2003, p. 446).

2.2. În mentalul popular românesc, îngerii sunt mesageri ai cerului, „mijlocitori” între om și Dumnezeu. Se impregnează asupra lor câteva trăsături din religiile precreeștine, actualizatoare ale cultului strămoșilor (Evseev 1998, p. 200–201). În plus, există credința că instanțele angelice provin din copiii decedați înainte de 7 ani (Niculiță-Voronca 1998, p. 430–431). La nivelul atitudinilor marcate cultural în spațiul hispanic, am identificat emfazizarea dualității bine/rău (înger bun/înger rău), care influențează traiectul existențial al omului; am mai constatat prezența unei atitudini difuze: perceperea ca păcat a acțiunii de a scuipa în foc, motivată de credința că degajarea de căldură și lumină a fost generată prin gura unui înger (Rodríguez López 1910, p. 35, 93). Spectrul fenomenului este îmbogățit de tradiția galițiană, care confirmă rolul lor protegitor: îngerii se camuflează în berze, protejând casa de evenimente nefericite (tunete, fulgere, inundații) și răspund în viața

2010, p. 149–150). Constatăm, așadar, că în aceste zone culturale, prin manifestarea unor

3. Trăsăturile

3.1. Nediferențiați din punct de

al instanțelor angelice, postulat de înv. sp. *discutir sobre el sexo de los ángeles*²

controversată de la sfârșitul Evului Mediu, referitoare la natura corporală a îngerilor; această dispută eșuată s-a realizat în contextul în care turcii erau pe punctul de a cuceri Constantinopolul (Doval 2010). Semnificatul global actualizează, așadar, referința la „o discuție lipsită de importanță”, mai ales într-o conjunctură caracterizată prin gravitate. La nivel general, UF este valorificată negativ, iar cuvântul-cheie dobândește, la rândul său, o valoare convergentă cu aceasta, prin conturarea imaginii *el sexo de los ángeles*. Semul predominant al lexemului *înger* este /natura spirituală/; semnificatul este imprecis, iar semnificantul, „plutitor” (*significante flotante*), deoarece numește fără să explice (Gómez García 2005, p. 10). Prezentul meme³ s-a fixat frazeologic doar în limba spaniolă (echivalență zero), iar structura lingvistică este semitransparentă și semiidiomatică.

² A. Pleșu (2003, p. 84–90) evidențiază alte controverse similare între teologi: „beneficiarii” protecției angelice (distribuirea preferențială/universală), singularitatea protectorului, existența unui înger al colectivității, judecarea divină a îngerilor, empatia lor.

³ *Memeul* este definit ca „unitatea fundamentală de informație înmagazinată în creier, transmisă prin învățarea socială și modificată prin forța selectivă a evoluției culturale” (Harris 2000, p. 18).

3.2. Natura divină. Includem UF rom. *îngeri de baltă* și sp. *ángel de tinieblas* în categoria eufemismelor, deoarece designează „diavolii” (îngeri căzuți). Sunt preferate aceste modalități de expresie probabil pentru a face mai puțin dezagreabilă pomenirea numelui duhurilor necurate. Totodată, poate fi reperată fără prea mare dificultate natura divină a demonilor, îngeri care s-au desprins de divinitate ca urmare a poftei trufașe. Purtătorul sensului este termenul *baltă* (în frazeologismul românesc), respectiv *tinieblas* (în exemplul din spaniolă); lexemele desemnează spațiul locuit de ființele demonice, în concepția populară românească, respectiv simbolismul obscur al acestor ființe, în cercul cultural hispanic. Jocul de contraste întuneric/lumină, diabolic/divin (*ángel de luz vs ángel de tinieblas*) cunoaște o potențială disoluție prin încarnarea distinctă a tentației în planul experienței ascetice (Rodríguez López 1910, p. 167). Informația memeică este prezentă în ambele cercuri culturale, iar echivalența structurilor este parțială.

3.3. Mesageri divini. Singura unitate de discurs repetat identificată care fructifică rolul ființelor celeste de purtătoare ale mesajului divin este structura sp. ¡*Ángela María!*. În ciuda aparentei individualizării și a diferențierii sexuale – aparență care va configura semiopacitatea UF –, secvența conține forma camuflată «ángel a María», caligrafiind, originar, surpriza Fecioarei la vestea că va da naștere unui Prunc (Martín Sánchez 2002, p. 104–105). Decodarea acestei pârgii culturale este localizată prin semnificatul global al construcției idiomatice („a încuviința, a se lămuri, a provoca surprindere”). Corespondența înregistrată se înscrie în categoria echivalențelor nule.

3.4. Protectori. Conceptul de pornire al rom. *a fi fără inger* – rolul de protectori al ființelor angelice – se află în deplină consonanță cu perspectivele dogmatică și populară. Îngerul este un model și un însoțitor al persoanei, nu cunoaște viitorul și nici gândurile nemanifestate, dar „încălzește” rugăciunea omului (Stăniloae 2003, p. 459–461). Conceptul-țintă al UF dezvăluie însă o interpretare care se apropie mai degrabă de viziunea populară, care deposedează îngerii de calitatea solidarității: aceștia nu recunosc persoanele care mănâncă usturoi seara sau care se culcă încinși la mijloc; nu însoțesc omul în cârciumă (Niculiță-Voronca 1998, p. 425) și fug de cel implicat în tentative de omor sau care primește capra de Sf. Vasile (Gorovei–Ciașanu 2000, p. 131).

Rom. *Omul pe pământ, dar îngerii în cer* lărgeste sfera termenului analizat, fiind construită pe o structură de contrast (*pământ/cer*, respectiv *om/îngeri*), opoziție marcată clar prin folosirea conjuncției adversative. Frazeologismul semitransparent operează ironic prin semnificatul global („fiecare trebuie să stea acolo unde îi este locul”); deducem, așadar, că UF este supusă unui salt semantic prin care se neagă nu doar rolul de protector al ființei celeste, ci și comunicarea angelo-umană. În parcursul său interior, omul pare să nu mai necesite bunăvoința angelică, devenindu-și suficient sieși. Motivată prin rolul de însoțitor al îngerului chiar și în plan tanatic, dimensiunea imagistică a îmbinării stabile semitransparente rom. *până la Dumnezeu îngerii îți iau sufletul* se dovedește compatibilă cu valoarea pozitivă

conferită ființelor spirituale; sensul frazeologic este însă în contradicție cu aceasta („până să ți se facă dreptate de la cei mari, trebuie să înduri multe de la cei mici”).

UF opacă și idiomatică rom. *a plăti cotizație în sindicatul îngerilor* se înscrie în limbajul argotic, conferind o imagine plastică, șocantă prin termenii aleși (*cotizație, sindicat*), care mixează mai multe universuri de discurs și care deține o funcție ludic-distractivă. Semnificativ pentru valoarea simbolică a construcției este verbul *a plăti*, entitățile analizate fiind plasate în sfera mercantilismului, a antropomorfizării (ipostază antitetice a beneficiilor spirituale ale îngerilor – vezi 2.1.). Din hățișul semantic se poate desprinde o paralelă subtilă cu viziunea dogmatică: existența treptelor superioare aflate în procesul de purificare/desăvârșire (Stăniloae 2003, p. 465) survine prin imaginea organizației care apară interesele „profesionale” ale îngerilor.

În mod surprinzător, doar româna a lexicalizat, la nivel frazeologic, acest meme prezent și în spațiul cultural spaniol. Echivalența înregistrată este, așadar, nulă.

3.5. Buni. UF rom. *a avea suflet de înger*, rom. *a fi un înger* reactualizează statutul îngerilor de ființe spirituale, particularizat, în situația de față, prin trăsătura bunătații contopite cu blândețea și ingenuitatea. Motivarea construcțiilor derivă din „comunitatea de destin⁴” a proteguitului și a protejatăului, funcția protectoare fiind reperată atât la nivelul dogmei, cât și la nivel popular. Exemplificăm ultima categorie prin credința că, de Moși, îngerii le împart decedaților darurile trimise de cei vii (Văduva 1997, p. 133). Acest prag moral al nobleței se poate răsfrânge și asupra protejatăului, prin asumarea prezenței serafice: „*Iubește-ți dușmanul înseamnă Adu-ți aminte că îngerul lui îl iubește, Învață să iubești asemenea îngerilor*” (Pleșu 2003, p. 196). Echivalențele sunt nule, doar limba română a lexicalizat această imagine prin structurile semitransparente.

3.6. Răbdători. Între construcțiile transparente și semiidiomatice rom. (*a avea*) *o răbdare de înger* și sp. *tener una paciencia angelical* se manifestă o relație de echivalență aproape totală, întrucât UF coincid în valoarea cuvântului-cheie (ființele sacre se evidențiază prin manifestarea răbdării la cota ei maximă). Considerăm că simetria se datorează timpului îndelungat în care aceste entități cerești îl însoțesc pe om, asumându-și rolul de protectori, indiferent de gravitatea faptelor celui protejat. Plasând această trăsătură într-o ramă situațională mai largă, se poate decoda rolul îngerilor de „pedagogi” prin „delegație divină”, care se îndepărtează însă prin prezența discretă⁵ de metodele de instruire din lumea văzută (Pleșu 2003, p. 184).

3.7. Rezistenți la ispite. UF rom. *slab de înger* și rom. *tare de înger* înglobează în sfera lor semantică grade diferite ale rezistenței spirituale, fiind construite pe baza unei sinecdoco: folosirea îngerului (parte) ca reprezentant al omului (în-

⁴ „Omul și îngerul său conlucrează sub același jug, trag laolaltă același atelaj. Sunt două ființe cu aceeași rădăcină, cu aceeași obârșie. Două ființe și un unic proiect” (Pleșu 2003, p. 104).

⁵ „Tăcerea îngerilor este o tăcere eminentă făptuitoare. Ei ni se adresează fără cuvinte, prin acțiunea lor, prin evenimente, întâmplări și experiențe” (Pleșu 2003, p. 184).

treg), sau pe o reaşezare conceptuală care priveşte îngerul ca dublu al omului. Construcţiunile sunt configurate în jurul unei polarităţi, urmând aceeaşi schemă frazeologică: slăbiciunea/tăria îngerului determină lipsa/prezenţa energiei morale, rezistenţa în faţa ispitelor. Potrivit concepţiei populare, tăria călăuzei divine se calculează prin raportarea la diavol (Zanne 2003, p. 22) şi ţine de ceasul în care s-a născut copilul (Niculiţă-Voronca 1998, p. 427). Această calitate a îngerului se manifestă şi ca sursă a îmbogăţirii: un om *tare de înger* îl poate lega pe diavol „cu brăcinarul” şi îl poate lovi pentru a-i lua comorile (Oişteanu 1989, p. 52). Construcţia rom. *a-şi ţine îngerii* resemantizează cuvântul-cheie analizat, care, prin echivalenţa *îngerii/fire*, demitizează rolul lor de protectori, asemănându-i, mai degrabă, cu nişte fiinţe distrugătoare, fapt evidenţiat şi de utilizarea pluralului. DA dă un sens separat termenului *înger*, dedus din aceste construcţii („fire, caracter”). Nu am identificat UF echivalente în limba spaniolă.

3.8. Fericiţi, liniştiţi. UF rom. *a dormi ca un înger*; sp. *dormir como un angelito*; sp. *estar/sentirse como los (propios/mismos) ángeles* sunt marcate de nişte comparaţii ale căror verbe (*a dormi, a se simţi, a fi*) se află în contradicţie cu viziunea populară a protecţiei angelice. Această reîncărcare semantică a fiinţelor serafice prinde contur în mentalul colectiv prin statutul lor de „martori ai începutului”, fiind „primele şi singurele creaturi care asistă [...] la facerea lumii”. Îşi manifestă, aşadar, prin dans⁶, „euforia” şi „încântarea” (Pleşu 2003, p. 162).

Cu toate acestea, în plan frazeologic, euforia este aureolată de aburul pasivităţii. În plus, spre desosebire de învăţătura creştină, potrivit căreia îngerii sunt duri (Stăniloae 2003, p. 438), în prezentele fapte de limbă aceştia sunt înzestraţi cu corporalitate (de aici, nevoia de somn). Construcţiunile rom. *a dormi ca un înger*/sp. *dormir como un angelito* înregistrează o echivalenţă totală, înfăţişând nişte fiinţe spirituale al căror rol nu e nici pe departe cel de păzitor al omului, ci care dobândesc o identitate aproape ludică. Imaginaţia populară a reprezentat adesea îngerii în chip de femeie, cu ochi albaştri, cu păr bălai şi despletit, fiind uneori chiar lipsiţi de trup (Zanne 2003, p. 21). Totodată, nivelul emic dezvăluie credinţa că visele bune vin de la îngerul păzitor şi că jocul îngerilor este una din cele mai plăcute imagini cu care se poate delecta omul (Niculiţă-Voronca 1998, p. 425, 431). Deşi situate sub acelaşi apanaj al repausului, sp. *soñar con los ángeles/angelitos* şi *estar con los angelitos* păstrează, totuşi, contiguitatea călăuză/protejat, asimilată prin prepoziţia împreună-lucrării (*con*). Cea de-a doua construcţie se caracterizează prin polisemantism, desemnând atât „somnul”, cât şi „zăpăceala”, fapt care conferă o valoare negativă matricei semantice a cuvântului analizat. Acelaşi sem predominant al stării de bine trăite de fiinţele angelice se evidenţiază şi în UF sp. *estar/sentirse como los (propios/mismos) ángeles*. Semnificativ pentru această

⁶ „Lumina devine muzică, lumină sonoră. Fiecărui gest creator îi răspunde, ca un ecou, jubi-laţia simfonică a spectatorilor cereşti” (Pleşu 2003, p. 162).

valoare simbolică este, probabil, rolul de slujitori ai divinității. Limba română este mult mai săracă faptic, la nivel frazeologic, în ceea ce privește trăsătura aflată în discuție.

3.9. Minunați. UF rom. corespunzătoare construcției sp. (*hacer algo como los (propios/mismos) ángeles* este a face ceva dumnezeiesc, realizându-se însă o schimbare de perspectivă: dacă în frazeologismul spaniol accentul cade pe agentul acțiunii (îngerii), în varianta românească se subliniază modalitatea în care se desfășoară acțiunea. Prin capacitatea lor creatoare, ființele angelice dobândesc forțele unei veritabile *enérgeia* care nu intră în opoziție cu creația divină. Îmbinarea stabilă sp. *tener mucho ángel* exploatează unul din semnificatele secundare ale termenului, dobândit prin extindere semantică („farmec, simpatie, încântare”). La nivelul general al expresiei, se valorifică semul predominant al carismei de care dau dovadă ființele celeste. Prin extindere semantică, diminutivul lexemului religios desemnează în limba română „un copilăș frumos ca un înger” (DA), valență nelexicalizată însă frazeologic decât în spaniolă: *San Blas, ahoga ésta y ven a por más; Blas bendito, que se ahoga este angelito*. UF sp. *pasar un ángel* funcționează pe baza aceluiași mecanism funcțional al caracterului extraordinar, fapt care poate fi depistat doar din relaționarea semnificatului global cu cel literal: gestul „trecerii” unui înger are ca efect încremenirea. Construcția este opacă și idiomatică. Doar limba spaniolă reține frazeologic acest meme; așadar, echivalența este „nulă”.

3.10. Au culoarea albă. Construcția argotică rom. *praf de înger* mizează pe semiopacitate. Saltul neașteptat la semnificatul frazeologic („cocaină”) poate fi motivat doar prin albul luminii, perceput, în general, ca fiind culoarea îngerilor⁷ și care coincide, în acest caz, cu trăsătura cromatică a stupefiantului (de altfel, el mai este denumit, la nivel argotic, *praf alb*). Lexemul *praf* este singurul care semnaleză referentul prin semele /particule/, /foarte fine/. Eufemismul operează cu o mutație semantică: în ciuda identității cromatice, nu poate fi identificată o altă asemănare între cele două lexeme, aceasta fiind și miza unității lexicale în cauză. Echivalența identificată este nulă.

4. Sf. Arhanghel

Potrivit învățăturii de credință, arhanghelii au un statut semnificativ prin rolul lor de căpetenii îngerești. În popor, dobândesc, în general, un rol tanatic⁸: duc sufletul în rai sau în iad, îi apără pe cei buni, se roagă lui Dumnezeu să prelungească viața

⁷ În tradiția iconografică, îngerii sunt înfățișați ca niște tineri strălucitori, îmbrăcați în veșminte albe. A. Pleșu (2003, p. 200) este de părere că ființele celeste reflectă strălucirea Creatorului, fiind „expresia formei ei [luminii] dintâi, anterioară «căderii»”, „scânteii ale focului originar, oglinzi ale Principiului”.

⁸ În acest sens, reprezentativ este obiceiul de a arunca apă de băut în momentul trecerii convoiului de înmormântare pe drumul spre biserică. Explicația performării acestui ritual constă în ajutorarea arhanghelului psihopomp (acesta își spală sabia în vasul cu apă) (Gorovei-Ciaușanu 2000, p. 22).

omului (Mușlea–Bârlea 1970, p. 404), iau și aduc sufletele înapoi în caz de leșin, umblă pe punțile raiului și ale iadului (Niculiță-Voronca 1998, p. 217). În spațiul hispanic, arhanghelii cântăresc sufletele și le scot din purgatoriu (López 1910, p. 32). Există, prin urmare, o întâlnire culturală la nivelul rolului psihopomp, aspect pe care mizează și nenumărate scrieri apocrife⁹ care îl prezintă pe Arhanghelul Mihail¹⁰ în calitate de călăuză a sufletelor către cer și ca rugător sârguincios pentru neamul omenesc, „fiind cel mai fidel protector al acestuia” (Olar 2004, p. 45–46).

UF rom. *l-a luat Sfântul Arhanghel* devine motivată prin funcția sa culturală (semnificatul global – „a murit”), neraportarea la contextul generator conferindu-i statutul de construcție semiopacă. Am identificat în limba spaniolă o serie de UF construite în jurul cuvântului-cheie *Sf. Mihail*, unul dintre arhangheli. Relevanța sa culturală rezidă în rolul de protector al armatei spaniole (mai ales în cucerirea și colonizarea Indiilor), fiind considerat prințul oștirilor cerești și călăuză sufletelor către iad sau rai. Cultul său a culminat în secolul al XIII-lea (González Cruz 2000, p. 46). O parte din construcțiile identificate designează aspecte meteorologice specifice finalului de septembrie, când este sărbătorit sfântul: ploile frecvente (sp. *Día de San Miguel, quita el agua a tu vergel*; sp. *Lluvia por San Miguel, poco tiempo la has de ver*) sau tânjirea după anotimpul cald (sp. *Por San Miguel, gran calor será de mucho valor*). Aceste UF cu rol explicativ sunt transparente și neidiomatice. UF sp. *ponerle una vela a San Miguel y otra al diablo* operează cu o structură de contrast (*San Miguel/diablo*), entități care împart o zonă de semnificare comună (/ființe supranaturale/), dar care se diferențiază prin semul /rol/, respectiv /pozitiv/ și /negativ/. Considerăm că imaginea mentală se aplică acestui înger datorită marcării sale cultural-naționale deja menționate. Starea de lucruri descrisă în semnificatul global („a încerca să îi mulțumești și pe unii și pe alții”) dezvăluie o UF semiopacă. Frazelogismul sp. *hacer un San Miguel* este opac, cu un semnificat global surprinzător („a lovi violent pe cineva”). Relația de semnificare implică o metonimie (presupunem că, pornind de la rolul de comandant al oștilor, se descrie una din tehnicile de luptă folosite). Cu o vizibilă inegalitate numerică, UF cunosc echivalențe nule.

5. Concluzii

În urma analizei efectuate, rezultă că lexemul *înger* este mai productiv în română (am identificat 15 UF românești și 12 UF spaniole), limbă în care întâlnim și sensuri mai nuanțate. Nu există echivalență cantitativă nici în planul lexemelor *arhanghel* și *Sf. Mihail*, nefiind înregistrate corespondențe. Am identificat echivalențe totale (rom. *(a avea) o răbdare de înger*/sp. *tener una paciencia angelical*; rom. *a dormi ca un înger*/sp. *dormir como un angelito*), echivalențe parțiale (rom. *în-*

⁹ Scrierea apocrifă din sec. al II-lea d.H., *Testamentul lui Avraam*, îl descrie pe Sf. Mihail înfățișându-i-se lui Avraam la finalul vieții acestuia. Mișcat de însemnătatea momentului, îngerul începe să plângă, iar lacrimile sale se transformă în nestemate (Olar 2004, p. 87–88).

¹⁰ Sf. Mihail este și îngerul păzitor al evreilor (Olar 2004, p. 28).

geri de baltă/sp. ángel de tinieblas) și echivalențe nule, în care numai una dintre cele două limbi materializează semnificatul frazeologic având la bază o imagine construită cu ajutorul lexemului *înger*¹¹. Astfel, nediferențierea îngerilor din punct de vedere sexual sau statutul lor de mesageri divin sunt memeuri care apar doar în spaniolă, în timp ce rolul protegitor și trăsătura bunătății apar doar în română.

Am remarcat identitatea de concepție la nivel dogmatic și asemănări în plan popular, fiind generate atitudini difuze care cunosc particularități locale. Totodată, am sesizat existența unei oscilații între sistemele atitudinale difuz și stilizat, cu toate că, în mare parte din cazuri, se păstrează linia atitudinilor sancționate; astfel, valoarea referențială a UF este preponderent pozitivă. Întâlnim, totuși, fenomenul de polarizare semantică (valențele termenului se dezvoltă în două direcții opuse), valoare specifică mai ales limbii române. Puține unități lexicale spaniole valorifică negativ entitatea analizată (*discutir sobre el sexo de los ángeles; hacer un San Miguel*). Cu toate acestea, liniile de fractură între atitudinile difuze și stilizate nu sunt pregnante, perspectiva emică fiind, în general, de comuniune și chiar de admirație față de ființele spirituale.

Tabel 1

Corpusul folosit în lucrare

UF din limba română	Semnificație	Surse	UF din limba spaniolă	Semnificatul literal	Semnificație	Surse
Slab/tare de înger	Fără/cu energie morală, (in)capabil să reziste ispitelor; fără/cu voință, care (nu) se lasă ușor înduplecat	ZN DA DUM	<i>No tener/tener estómago</i>	A nu avea/a avea stomac	Fără/Cu energie morală, (in)capabil să reziste ispitelor	ROM-SP
A-și ține îngerii	A-și ține firea	DUM	<i>Mantenerse sereno</i>	A se menține calm	A rămâne calm	SP-ROM
Praf de înger	Cocaină		<i>La (tía) blanca</i>	(Mătușa) albă	Cocaină	ROM-SP
(A avea) o răbdare de înger	Răbdare foarte mare	DEX	Tener una paciencia angelical	A avea o răbdare îngerească	A avea multă răbdare	WP
A avea suflet de înger	A fi de o mare blândețe, bunătate	ROM-SP	<i>Ser un trozo de pan</i>	A fi o bucată de pâine	A fi de o mare bunătate	ROM-SP

¹¹ În tabelul anexat lucrării, am căutat să oferim UF corespondente chiar și în situațiile în care echivalența înregistrată este nulă. Prioritatea noastră a fost identificarea unor construcții care să conțină alte lexeme religioase, căutând echivalența semnificatului global.

Tabel 1 (continuare)

<i>A se simți ca în rai</i>	A se simți minunat	SP-ROM	Estar/sentirse como los (proprios/ mismos) ángeles	A fi/a se simți precum îngerii (înșiși)	A se simți minunat	SP-ROM
<i>A bate apa-n piuă</i>	A vorbi fără rost	SP-ROM	Discutir sobre el sexo de los ángeles	A vorbi despre sexul îngerilor	A avea o discuție lipsită de importanță	DOV
A dormi ca un îngerăș	A dormi senin și liniștit	SP-ROM	Dormir como un angelito	A dormi ca un îngerăș	A dormi senin și liniștit	SP-ROM
<i>A face ceva dumnezeiesc; Ca îngerii</i>	A face ceva în mod minunat Cuminte, supus, ascultător	DA SP-ROM	(Hacer) algo como los (proprios/ mismos) ángeles	(A face) ceva ca îngerii (înșiși)	A face ceva în mod minunat	SP-ROM
A fi un înger	A fi o ființă bună, blândă, frumoasă	ZN	Tener mucho ángel	A avea (cineva) mult înger	A avea un farmec deosebit	SP-ROM
Până la Dumnezeu, îngerii îți iau sufletul	Până să îți faci dreptate cei mari, trebuie să înduri multe de la cei mici	ZN				
Îngeri de baltă	Draci	ZN	Ángel de tinieblas	Înger de tenebre	Drac	DRAE
A fi fără înger	A fi lipsit de noroc, a i se întâmpla nenorociri	ZN	<i>Tocarle la china</i>	A nimeri pietricica	A avea ghinion	DRAE
Omul pe pământ, dar îngerii în cer	Fiecare acolo unde îi este locul	ZN	<i>El muerto en el cementerio y el fraile en el monasterio</i>	Mortul în cimitir și călugărul în mănăstire	Fiecare să stea acolo unde îi este locul	PA
A plăti cotizație în sindicatul îngerilor	A muri	BG	<i>Estirar la pata</i>	A-și întinde laba	A muri	DRAE
			San Blas, ahoga ésta y ven a por más; Blas bendito, que se ahoga este angelito	Sf. Vlas, sufocă asta și vino pentru mai mult; Vlas, binecuvântatule, se sufocă îngerășul ăsta	Invocație a sfântului pentru ajutor	PA
<i>Pentru Dumnezeu!</i>	Exclamație de implorare, surprindere, dezaprobare	DEX	¡Ángela María!	Înger(l)a Maria!	A încuviința, a se lămuri, a provoca surprindere	DRAE

Tabel 1 (continuare)

			Pasar un ángel	A trece un înger	Când se produce o tăcere deplină într-o conversație	DRAE
A dormi ca un îngerăș	A dormi senin și liniștit	SP-ROM	Soñar con los ángeles/angelitos	A visa îngeri/îngerăși	A dormi	DRAE
<i>A fi cu capul în nori</i>	A fi străin de ceea ce se petrece în jur	DEX	Estar con los angelitos	A fi cu îngerășii	1. A fi aiurit 2. A dormi	DRAE
L-a luat Sf. Arhanghel	A murit	ZN	<i>Irse al otro barrio</i>	A merge în celălalt cartier	A muri	DRAE
<i>Te fură Sfântu' Ilie</i>	O să mănânci bătaie	ZN	Hacer un San Miguel	A face un Sf. Mihail	A lovi violent pe cineva	BA
			Día de San Miguel, quita el agua a tu vergel	Ziua de Sf. Mihail, îndepărtează apa din livada ta	În această perioadă, ar trebui să înceapă ploile (29 sept.)	MAL
<i>A împăca și capra, și varza</i>	A încerca să îi mulțumești pe toți	SP-ROM	Ponerle una vela a San Miguel y otra al diablo	A-i pune o lumânare Sf. Mihail și alta diavolului	A încerca să îi mulțumești și pe unii, și pe alții	SP-ROM
			Lluvia por San Miguel, poco tiempo la has de ver	Ploaia de Sf. Mihail pentru puțin timp o vezi	Nu plouă foarte mult în această perioadă	PA
			Por San Miguel, gran calor será de mucho valor	De Sf. Mihail, căldura mare va fi de mare valoare	Fiind mijlocul toamnei, căldurii i se duce dorul	PA

BIBLIOGRAFIE

- BA = Manuel Barrios, *Repertorio de modismos andaluces*, Cádiz, Universidad de Cádiz, Servicio de publicaciones, 1991.
- BG = Miorița Baciú Got, *Argoul românesc. Expresivitate și abatere de la normă*, ediția a II-a, București, Editura Corint, 2008.
- DA = *Dicționarul limbii române* (1934), tomul II, partea I. F-I, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1934.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Doval 2010 = G. Doval, *Del hecho al dicho*, Madrid, Alba Libros, 2010.
- DRAE = Real Academia Española: <http://rae.es/>, accesat în data de 08. 12. 2013.
- DUM = Stelian Dumitrăcel, *Expresii populare românești*, Iași, Institutul European, 1997.

- Estepa Llaurens = J. M. Estepa Llaurens, *Catecismo de la iglesia católica*, Bilbao, Asociación de Editores del Catecismo, 1992.
- Evseev 1998 = Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998.
- Gómez García 2005 = P. Gómez García, *Las estructuras de lo simbólico. Perspectivas sobre la cultura popular andaluza*, Granada, Comares, 2005.
- González Cruz 2000 = David González Cruz, *Los «Dioses» de la guerra: propaganda y religiosidad de España y América durante el Antiguo Régimen*, in D. González Cruz (coord.), *Religiosidad y costumbres populares en Iberoamérica*, Huelva, Universidad de Huelva Publicaciones, 2000, p. 29–48.
- Gorovei–Ciașanu 2000 = A. Gorovei, G. F. Ciașanu, *Credințe și superstiții românești* Ediție de Irina Nicolau și Carmen Huluță, București, Humanitas, 2000.
- Harris 2000 = M. Harris, *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*, Barcelona, Crítica, 2000.
- Ivăniș-Frențiu 2001 = Maria Ivăniș-Frențiu, *Limba română și limbajul rugăciunii*, București, Anastasia, 2001.
- Koszla-Szymańska 2010 = Malgorzata Koszla-Szymańska, *Supersticiones y creencias populares relacionadas con animales arraigadas en las culturas gallega y polaca. Tema de animales en el aula*, în *ACTAS XLV Congreso El Camino de Santiago: Encrucijada de lenguas y culturas*. Editores: Miguel Salas Díaz, Susana Heikel, Gerardo Hernández-Roa, Asociación Europea de Profesores de Español (AEPE), La Coruña, 2010.
- Lotman 1974 = I. Lotman, *Studii de tipologie a culturii*. Traducere de Radu Nicolau, București, Editura Univers, 1974.
- Martín Sánchez 2002 = M. Martín Sánchez, *Seres míticos y personajes fantásticos españoles*, Madrid, Edaf, 2002.
- Mușlea–Bârlea 1970 = I. Mușlea, O. Bârlea, *Tipologia folclorului. Din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, București, Editura Minerva, 1970.
- Niculită–Voronca 1998 = Elena Niculită–Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, I, Iași, Editura Polirom, 1998.
- Oișteanu 1989 = Andrei Oișteanu, *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească*, București, Editura Minerva, 1989.
- Olar 2004 = Ovidiu-Victor Olar, *Împăratul înaripat. Cultul Arhanghelului Mihail în lumea bizantină*, București, Editura Anastasia, 2004.
- PA = J. Panizo, *Refranero temático español*, Valladolid, Universidad de Valladolid, 1999.
- Pleșu 2003 = Andrei Pleșu, *Despre îngeri*, București, Editura Humanitas, 2003.
- Rodríguez López 1910 = J. Rodríguez López, *Supersticiones de Galicia y preocupaciones vulgares*, Colección Camino de Santiago, Editorial Nova, 1910.
- ROM-SP = Constantin Teodorovici, Rafael Pisot, *Dicționar român-spaniol de expresii și locuțiuni*, Iași, Editura Polirom, 2005. SP-ROM = Rafael Pisot, Loreta Mahalu, Constantin Teodorovici, *Dicționar spaniol-român de expresii și locuțiuni*, Iași, Editura Polirom, 2002.
- Stăniloaie 2003 = Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ediția a III-a, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003.
- Văduva 1997 = Ofelia Văduva, *Magia darului*, București, Editura Enciclopedică, 1997.
- WP = P. Weibel, *The Big Red Book of Spanish Idioms*, New York, McGraw-Hill, 2004.
- Zanne 2003, ZN = Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*, București, Asociația Română pentru Cultură și Ortodoxie „Scara”, 2003 (ediție anastatică; prima ediție: București, Socec, 1895–1903, 1912).

THE IMAGE OF THE *ANGEL* IN ROMANIAN AND SPANISH
PHRASEOLOGY

(Abstract)

The present paper provides a comparative and contrastive analysis of Romanian and Spanish phraseological units from the standpoint of ethnolinguistics. More specifically, we will tackle the linguistic structures that contain the word “angel”, which are listed in Table 1. An inventory of thematic elements was made, according to the attributes of celestial beings (pure spirits, beautiful, resisting temptations, numinous). Of special importance are idiomaticity, transparency and the place predominant senses occupy in the semantic configuration of phraseologisms. With respect to the correspondence between the two languages, we aimed at identifying several types of equivalence (total, partial and zero equivalence).

Cuvinte-cheie: *figura îngerului, frazeologie, etnolingvistică, semantică.*

Keywords: *the image of the angel, phraseology, ethnolinguistics, semantics.*

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
andreea_nora_pop@yahoo.com*